



Afgeplat hoofdje

Wat is een afgeplat hoofdje?

Een afgeplat hoofdje is een vorm van een kinderhoofd waarbij deze niet rond is maar aan een kant duidelijk afgeplat is ten opzichte van de rest van het kinderhoofdje.

Hoe wordt een afgeplat hoofdje ook wel genoemd?

Een afgeplat hoofdje wordt ook wel een scheef hoofdje genoemd, omdat een kant van het hoofd niet rond, maar scheef loopt.

De medische term wanneer de afplatting aan de zijkant van het hoofdje zit is plagiocefalie. Plagio betekent plat en cefalie betekent hoofd. Wanneer de afplatting van het hoofdje aan de achterkant in het midden van het hoofdje zit, wordt dit brachycefalie genoemd. Brachy betekent kort, door de afplatting op het achterhoofd krijgen deze kinderen een kort hoofdje. Ook wordt de medische term positionele posterior plagiocefalie wel gebruikt. De term positioneel geeft aan dat de klachten ontstaan als gevolg van een bepaalde houding. De term posterior geeft aan dat de afplatting zich bevindt aan de achterzijde van het hoofdje.

Hoe vaak komt een afgeplat hoofdje voor bij kinderen?

Een afplatting van het hoofdje komt redelijk vaak voor bij kinderen. Zeker nu in verband met voorkomen van wiegendood geadviseerd wordt om kinderen op hun rug te laten slapen.

Eén op de vijf zuigelingen van vier maanden oud heeft een afgeplat hoofdje, met het ouder worden neemt de afplatting van het hoofdje af, op de leeftijd van 12 maanden heeft één op de 14 kinderen nog een afgeplat hoofdje.

Bij wie komt een afgeplat hoofdje voor?

Een afgeplat hoofdje is meestal niet bij de geboorte aanwezig, maar ontstaat in de eerste weken na de geboorte. Een enkele keer worden kinderen met een afplatting geboren, wanneer het hoofdje tegen het bekken van de moeder aangeklemd heeft gezeten tijdens de zwangerschap. Meestal wordt de afplatting van het hoofdje van zelf minder wanneer kinderen minder op hun rug liggen, maar naar de buik toe rollen of gaan zitten.

Zowel jongens als meisjes kunnen een afgeplat hoofdje hebben, een afgeplat hoofdje komt iets vaker voor bij jongens dan bij meisjes.

Een afgeplat hoofdje komt vaker voor bij kinderen die te vroeg geboren zijn, bij kinderen die in stuitligging geboren zijn, bij meerlingen of bij eerste kinderen uit een gezin.

Wat is de oorzaak van een afgeplat hoofdje?

Rugligging

Ouders wordt geadviseerd om hun baby's op de rug te slapen. Dit is belangrijk bij het voorkomen van wiegendood. Door deze houding liggen kinderen veel op hun rug, waardoor het hoofdje aan de achterkant platter wordt en niet mooi rond groeit.

Voorkeurshouding

Veel kinderen hebben een voorkeur om tijdens het liggen op de rug hun hoofd naar links of naar rechts te draaien. Daarom wordt er op een kant van het hoofdje meer druk uitgeoefend dan op de andere kant van het hoofdje. De voorkeurskant van het hoofdje wordt platter.

Geen gevolgen voor de ontwikkeling van de hersenen

Een afgeplat hoofdje geen gevolgen voor de ontwikkeling van de hersenen. Kinderen met een afgeplat hoofdje ontwikkelen zich net zo goed als kinderen zonder afgeplat hoofdje.



Vorm van het gezicht

De afplatting van het hoofdje kan wel gevolgen hebben door de symmetrie van het gezicht. Vaak bolt het voorhoofd schuin tegen over de afplatting aan het achterhoofd meer naar voren toe. Ook kan de stand van de oortjes niet gelijk zijn als gevolg van de afplatting van het achterhoofd. Bij een ernstige afplatting van het hoofdje kan ook de kaak en de wang meedoen in de afplatting.

Craniosynosthose

Bij een klein deel van de kinderen met een afgeplat hoofdje wordt dit niet veroorzaakt door de lighouding, maar door een te vroeg sluiten van de schedelnaden. Het kinderhoofdje groeit namelijk op de plaats van de schedelnaden. Als de schedelnaden aan elkaar groeien, dan zal de schedel op die plaats niet meer groeien. De schedel krijgt hierdoor een afwijkend vorm. Het aan elkaar groeien van de schedelnaden is vaak te voelen, op de plaats van de schedelnaad is een richel voelbaar.

Een craniosynosthose kan wel gevolgen hebben voor de ontwikkeling van de hersenen. Het vraagt een andere aanpak dan een afgeplat hoofdje als gevolg van een bepaalde houding. Informatie over craniosynosthose vindt u in een aparte folder. De rest van de folder gaat niet over afgeplatte hoofdjes als gevolg van een craniosynosthose.

Wat zijn de symptomen van een afgeplat hoofdje?

Geboorte

Het hoofdje van pasgeboren kinderen is nog mooi rond. De afplatting van het hoofdje ontstaat in de eerste weken tot een maand of vier na de geboorte. Na de leeftijd van 4 maanden neemt de afplatting van het hoofdje meestal af, omdat kinderen dan steeds minder op hun hoofd kan gaan liggen.

Afplatting hoofd

Kinderen met een afgeplat hoofdje hebben geen min of meer rond hoofd, maar aan een kant van het hoofd een afplatting. Vaak zit deze afplatting meer aan een kant van het hoofd, soms zit de afplatting in het midden.

Bolling voorhoofd

Vaak bolt het voorhoofd schuin tegenover de kant waar het achterhoofd platter is, meer naar voren toe.

Asymmetrie gelaat

Door de afplatting van het hoofdje, kan het gezicht asymmetrisch worden. De stand van de oren kan links en rechts ongelijk zijn. Het oor aan de afgeplatte kant staat iets meer naar voren dan het oor aan de niet afgeplatte kant. De wang en de kaak kunnen ook betrokken zijn bij de afplatting. Ook kan een oogje wat meer geopend zijn dan het andere oogje.

Scheve stand van de nek

Een deel van de kinderen heeft de nek altijd in een scheve stand staan gericht op de voorkeurskant. De spieren van de nek kunnen gewend raken aan deze stand waardoor het niet meer gemakkelijk mogelijk is om het hoofdje de andere kant op te draaien. Deze scheve stand van de nek wordt een torticollis genoemd.



Normale ontwikkeling

Kinderen met een afgeplat hoofdje ontwikkelen zich net als andere kinderen zonder afgeplat hoofdje. De afplatting van het hoofdje heeft geen negatief effect op de ontwikkeling van de hersenen en op de ontwikkelingsmogelijkheden van een kind.

Hoe wordt de diagnose afgeplat hoofdje gesteld?

Verhaal en onderzoek

Op grond van het verhaal van het ontstaan van de afplatting en de bevindingen bij lichamelijk onderzoek kan de diagnose afgeplat hoofdje worden gesteld.

Röntgenfoto

Wanneer getwijfeld wordt of een craniosynostose de oorzaak zou kunnen zijn van een afgeplat hoofdje, wordt er vaak een foto van het hoofdje gemaakt. Op deze foto is te zien of de schedelnaden open zijn of dat er schedelnaden zijn die aan elkaar gegroeid zijn.

Bij twijfel kan het nodig zijn om een CT-scan te maken, die zal zekerheid hierover kunnen geven. Beide onderzoeken maken gebruik van röntgenstraling, daarom worden deze onderzoeken alleen toegepast wanneer dit echt nodig is.

Een craniosynostose heeft een hele andere behandeling nodig, informatie hierover vindt u in de folder over craniosynostose.

Plagiocefalometrie

Het is mogelijk om de mate van afplatting van het hoofdje te meten en uit te drukken in een getal. Dit onderzoek wordt vaak gedaan door kinderfysiotherapeuten.

Er wordt een bandje gelegd om de breedste omtrek van het hoofd. Het bandje wordt warm gemaakt en is daardoor soepel, het bandje koelt snel af en wordt daardoor niet meer buigzaam. De vorm van het hoofdje blijft dus goed zichtbaar. De plaats van de oren en de neus wordt op het bandje aangegeven. Er worden 4 lijnen getrokken, van voor naar achteren en van links naar rechts (rechte lijnen) en van schuin rechts voor naar links achter en van schuin links voor naar rechts achter (diagonale lijnen). De verhouding tussen deze vier getallen zegt iets over de ernst van de afplatting van het hoofdje. Bij een niet afgeplat hoofdje zit er maximaal 4 mm verschil tussen de lengte van beide diagonale lijnen. Bij kinderen met een afgeplat hoofdje zit er meer dan 4 mm verschil tussen beide diagonalen.

Hoe wordt een afgeplat hoofdje behandeld?

Geen behandeling

Bij een groot deel van de kinderen verdwijnt het afgeplatte hoofdje vanzelf wanneer kinderen meer op hun buik gaan liggen of gaan zitten en niet meer zo veel op hun hoofd liggen.

Behandeling is dan niet nodig.

Doel van de behandeling

Wanneer er wel voor gekozen wordt om een behandeling te geven, dan is het doel van de behandeling de schedel weer meer rond te maken en het gezicht weer symmetrisch te laten zijn. De behandeling heeft geen invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden van een kind.

Er bestaan drie behandelopties: houdingsadviezen, kinderfysiotherapie en helmtherapie. Bij kinderen jonger dan 6 maanden zal vaak gekozen worden voor houdingsadviezen en/of kinderfysiotherapie, vanaf de leeftijd van 5 maanden kan helmtherapie overwogen worden. Bij kinderen ouder dan 7 maanden heeft helmtherapie meestal meer effect dan houdingsadviezen en kinderfysiotherapie.



Houdingsadviezen

Bij een deel van de kinderen is het al voldoende om kinderen bewust op de andere kant van het hoofdje te laten liggen dan hun voorkeurshouding. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden met interessant speelgoed aan de andere kant dan de voorkeurskant of door het draaien van het bedje zodat het buitenlicht van de andere kant komt. Tijdens het voeden wordt de baby bewust meer op de andere arm vastgehouden. Tijdens het aankleden op het aankleedkussen wordt de baby niet in de breedte maar in de lengte voor de ouder neergelegd. Het is goed om baby's onder toezicht dagelijks op hun buik te laten spelen.

Fysiotherapie

Een kinderfysiotherapie kan adviezen en oefeningen geven hoe de voorkeurshouding verminderd kan worden. Door het verminderen van de voorkeurshouding, zal ook de eenzijdige druk op het hoofdje verminderen.

Bij een scheefstand van het nekje (torticollis) worden oefeningen gegeven om de spieren aan beide kanten van het nekje weer in te schakelen.

Fysiotherapie heeft vooral veel effect in de eerste levensmaanden, het hoofdje neemt dan nog snel in grootte toe. Een eventuele afplatting kan er dan ook relatief snel weer verdwijnen.

Helmtherapie

Wanneer het hoofd erg asymmetrisch is en houdingsadviezen en kinderfysiotherapie geen effect hebben, kan gekozen worden voor helmtherapie. Dit helmpje moet 22 tot 23 uur per dag gedragen worden en mag één tot twee uur per dag af. Het helmpje heeft het meest effect wanneer er mee gestart wordt tussen de leeftijd van zes en negen maanden.

Het helmpje wordt speciaal op maat gemaakt door een orthopedisch instrumentmaker. Op de plaats van de afplatting is er ruimte in het helmpje, op de plaats van de bolling oefent het helmpje lichte druk uit. Doel is zo dat de schedel gaat groeien ter plaatse van de afplatting en niet ter plaatse van de bolling, zo wordt de schedel weer meer gelijkmatig rond. Ook kan het kind tijdens het dragen van het helmpje niet gemakkelijk in de voorkeurshouding blijven liggen omdat het helmpje rond is. Ongelijkmatige druk op het hoofdje wordt zo voorkomen. Meestal hebben kinderen enkele weken tot maanden (gemiddeld 4 maanden) dit helmpje nodig, totdat het hoofdje weer meer symmetrisch geworden is. Regelmatig zal gecontroleerd moeten worden of het helmpje nog goed passend is. Soms is het nodig een nieuwe helm te maken.

Het helmpje heeft meer effect bij een plagiocefalie dan bij een brachycefalie.

Na de leeftijd van 15 maanden heeft een helmpje weinig effect meer.

Contact met andere ouders

Door het plaatsen van een oproepje op het forum van deze site kunt u in contact komen met andere ouders die een kindje met een afgeplat hoofdje hebben.

Wat betekent het hebben van een afgeplat hoofdje voor de toekomst?

Normale ontwikkeling

Kinderen met een afgeplat hoofdje ontwikkelen zich net als kinderen zonder afplatting van het hoofd normaal. De afplatting van het hoofdje heeft geen negatieve invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden.

Toe- en afname afplatting

De afplatting van het hoofdje neemt vaak toe tot de leeftijd van vier maanden en wordt daarna geleidelijk aan weer minder.



Blijven afplating

Bij het merendeel van de kinderen verdwijnt de afplating van het hoofdje zonder behandeling spontaan. Bij een op de vier kinderen met een afgeplat hoofdje is dit nog steeds aanwezig op de leeftijd van 2 tot 3 jaar. Het is vooraf moeilijk te voorspellen bij welke kinderen de afplating blijft bestaan en bij welke kinderen deze spontaan zal verdwijnen.

Kinderen met een ernstige asymmetrie van hun hoofd hebben een grotere kans op een blijvende asymmetrie dan kinderen met een geringe afplating van het hoofd.

Minder opvallen

Asymmetrie van het hoofdje valt bij grotere kinderen minder op, omdat ze vaak meer haren hebben die een asymmetrie minder zichtbaar maken.

Hebben broertjes en zusjes een vergrote kans om ook een afgeplat hoofdje te krijgen?

De kans om een afgeplat hoofdje te krijgen is best groot, één op de vijf kinderen krijgt een afgeplat hoofdje. Deze kans is niet extra vergroot voor broertjes of zusjes.

Links

Referenties

1. Characteristics, head shape measurements and developmental delay in 287 consecutive infants attending a plagiocephaly clinic. Hutchison BL, Stewart AW, Mitchell EA. *Acta Paediatr.* 2009;98:1494-9.
2. Diagnosis and management of deformational plagiocephaly. Robinson S, Proctor M. *J Neurosurg Pediatr.* 2009;3:284-95
3. What is the role of helmet therapy in positional plagiocephaly? Singh A, Wacogne I. *Arch Dis Child.* 2008;93:807-9.
4. Evaluation of the infant with an abnormal skull shape. Cunningham ML, Heike CL. *Curr Opin Pediatr.* 2007;19:645-51.
5. Zuigeling met een scheef hoofd. Feijen MMW, Habets CLaessens EAWM, Leenders Dovens AJ, Vles JS, Hulst RRWJ *Ned Tijdschr Geneeskd* 2009;153:1809-14

Laatst bijgewerkt: 15 september 2009

Auteur: J.H. Schieving